

فرهنگ نمادها

نگاهی دوباره و افزوده‌ها

اساطیر، رؤیاها، رسوم، ایماء و اشاره، اشکال و قوالب،

چهره‌ها، رنگ‌ها، اعداد

آ / الف

ائومنیس‌ها (EUMÉNIDES / Eumenides)

(ارینی‌ها را ببینید)

چهره‌های افسانه‌یی، عملاً نقطه‌ی مقابل ارینی‌ها*؛ ارینی‌ها نشانگر روحیه‌یی کینه‌جو هستند، که میل به شکنجه و آزار دارند، و در مقابل هرگونه تجاوز به نظم، مجازات می‌کنند؛ ائومنیس‌ها، اما، نشانه‌ی روحیه‌ی تفاهم و بخشش، گذشت و تفویض هستند. این دو صورت متضاد و مغایر نشانه‌ی دو گرایش مختلف روح خاطی است، که میان ندامت و حسرت در نوسان است. ارینی‌ها نشانه‌ی خطایای سرکوفته‌یی هستند که نابودگر شده‌اند، و شکنجه‌یی که می‌کنند، از سر ندامت است؛ ائومنیس‌ها نشانه‌ی همین گناه هستند، اما گناهی اعتراف‌شده، که در عین عظمت سازنده است، و از سر افسوس، رهایی‌بخش (DIES, 162).

یکی سنگدل و دیگری خیرخواه، حتا در یونان و روم باستان همین خدایان بودند - که حامی قوانین اجتماعی و چارچوب خانوادگی بودند؛ منتقم در مقابل جنایت، دشمن هرج‌ومرج، که وقتی خشمشان زنجیر می‌گسیخت، ارینی یا فوری خوانده می‌شدند، و وقتی با تقاضای خیرخواهی روبه‌رو می‌شدند، خشمشان آرام می‌گرفت، و ائومنیس نامیده می‌شدند. اما این طرز تلقی اخیر، پیشفرضِ پیچشی درونی است و خود بازگشتی است به سوی نظم.

ائوهروس (ÉVHÉMÈRE/ Euhemerus)

اولین نویسنده‌ی یونانی که فلسفه‌ی تاریخی مذهب را بررسی کرده است. او در ابتدای قرن سوم ق. م. می‌زیست. به زعم او خدایان و قهرمانان به مثابه انسان‌ها بودند و پس از مرگ از امتیاز خدایی برخوردار می‌شدند. ائوهروس که نظریه‌ی^۱ به نام او ثبت شده است، گرایش به رمزگشایی از مذهب یونان باستان، و پیدا کردن خاستگاهی اجتماعی برای آن داشته است؛ او نماد روحیه‌ی نقاد، خردگرا و نظام‌مند است، که تاریخ خدایان را بدین چشم می‌نگریسته و آنها را فقط انسانهایی می‌دانسته که توسط هم‌نوعان خود جاودان شده‌اند.

آب (EAU/ Water)

معانی نمادین آب را می‌توان در سه مضمون اصلی خلاصه کرد: چشمه‌ی حیات، وسیله‌ی تزکیه و مرکز زندگی دوباره. این سه مضمون در قدیم‌ترین سنت‌ها متلاقی می‌شوند و ترکیبات تخیلی گوناگون و در عین حال هماهنگی را شکل می‌دهند.

آب، این توده‌ی بی‌شکل، نشانگر نامحدود بودن امکانات است. آب در بر گیرنده‌ی تمام نیروهای بالقوه و بدون شکل، جرثومه‌ی اجرام تمامی نویده‌های پیشرفت، و همچنین تمامی تهدیدهای فروپاشی است. شناور شدن در آب برای خروج از آن، بدون حل شدن کامل در آن، فقط توسط یک میت نمادین میسر است، و به معنی بازگشت به مبدأ است: راه یافتن به مخزنی عظیم از نیرویی بالقوه است، و گرفتن نیرویی تازه از آن: مرحله‌ی سپر قهقرایی و عدم یکپارچگی موقتی است که به مرحله‌ی پیشرونده از یکپارچگی دوباره و زندگی دوباره منتهی می‌شود (حمام*، غسل تعمید* و سرسپاری* را ببینید).

ریگ‌ودا، آب زندگی‌بخش، نیروبخش و مصفا را همان قدر در زمینه‌ی معنوی می‌ستاید که در زمینه‌ی مادی.

شما، ای آب‌هایی که نیرو می‌بخشید،
قوت، عظمت، شادی و بصیرت‌مان دهید،
ملکه‌ی عجایب،
آب‌ها، نایب مردم!
شما، ای آب‌هایی که کارایی به مرهم‌ها
می‌بخشید،
تا که جوشنی باشد از برای تن من،
تا که آفتاب را مدید ببینم!
... شما، ای آب‌ها بزدايید گناهان مرا،
هر چه که باشد،
خطاهایم را، هر چه که باشد،
و تمامی سخنانِ دروغینی که موعظه کرده‌ام!

(VEDV, 137)

گوناگونی‌های موجود میان این مضامین اساسی در فرهنگ‌های مختلف کمک می‌کند تا در پس‌زمینه‌ی به تقریب مشابه، ابعاد و تفاوت‌های جزئی نماد آب را دنبال کنیم و در آن عمیق شویم.

در آسیا، آب شکل جوهری ظهور، اصل حیات و عنصر تولد دوباره‌ی جسمانی و روحانی است؛ نماد باروری، خلوص، حکمت، برکت و فضیلت است. گرایش مایع به انحلال است؛ اما همگون که باشد، در هنگام انجماد به یکپارچگی می‌رسد. بدین ترتیب ممکن است با ستوه مرتبط شود، اما چنانچه رو به پایین، به سوی لُجّه جریان یابد، گرایش آن به تمس خواهد بود، و چنانچه افقی جاری شود گرایش آن به زجس خواهد بود.

آب ماده‌ی نخستین (*materia prima*) یا پراکرتی است: در متون هندو آمده: همه جا آب بود، و در متنی داثویی آمده: آب گسترده و بی‌کناره ... بزه‌مانده، یا تخم جهان را بر سطح آب‌ها گذاشتند، همچنین در سفر پیدایش نفعه یا روح خداوند بر سطح آب‌ها دمیده شد. چینیان می‌گویند آب، وو-جی است، یعنی بی‌عمل، هرج و مرج، و بی‌تمایزی اولیه. آب نشانه‌ی کل امکانات ظهور است، و به دو قسمت آب زبرین، که به امکانات بی‌شکل مرتبط است، و آب

۱. (Évhémérism) نظام فکری خاص ائوهروس که شخصیت‌های اساطیری را چون موجودات انسانی، الوهیت یافته به وسیله‌ی مردم ملحوظ می‌دارد.